

Nói Võ Quố ng – nhà văn chuyên viồ t cho thiồ u nhi, trồ c hồ t, là nói đầ n tác giồ cầ a Quê nồ i (1973) và Tồ ng sáng (1978) - hai tồ p trong cùng mồ t bồ sách theo tôi thuồ c loồ i hay nhồ t trong vồ n văn thiồ u nhi Viồ t Nam thồ kồ XX.

Vồ i *Quê nồ i* và *Tồ ng sáng*, Võ Quố ng đầ n ta vào sinh hoồ t cầ a mồ t làng quê có tên là Hòa Phồ c, ven sông Thu Bồ n, giồ a nhồ ng ngày sôi nồ i trong và sau Tháng Tám - 1945. Đầ m thồ m trong mồ t tình yêu, mồ t nồ i niồ m nhồ thồ ng vồ a vồ i vồ i, vồ a sâu thồ m, truyồ n cầ a Võ Quố ng đầ ng nhồ không chú ý, hay nói đúng hồ n, không nhồ m loồ m đầ ng cái loồ , cái riêng trong đầ uồ n cầ a tồ ng vùng. Hòa Phồ c là quê cầ a tác giồ , cầ a mồ t ngồ i con vùng quê Ngũ Hành Sồ n, sông Thu Bồ n, Cầ a Hàn, Cầ a Đồ i... nhồ ng cũng là cầ a anh, cầ a tôi, cầ a tồ t cồ . Nghe chuyồ n Hòa Phồ c cầ a tác giồ cũng nhồ là nghe kồ vồ quê hồ ng cầ a chính mình. Rồ ràng khi Võ Quố ng viồ t “hồ t mình” trong mồ t tình yêu “quê nồ i” thì cũng là khi Võ Quố ng đã gồ p tồ t cồ chúng ta - nhồ ng ngồ i hồ n ai cũng khao khát mồ t tình yêu quê. Và tình yêu quê hồ ng, nhồ xồ a nay vồ n vồ y là mồ t tình yêu không biên giồ i. Yêu quê mình và đầ ng thồ i yêu quê bồ n. Yêu nồ i mình sinh ra và yêu nồ i mình ghé đầ n. Rồ i chính do sồ hòa nhồ p, sồ đầ i trao, sồ bồ sung đồ mà biồ t nâng tình yêu quê hồ ng cồ thồ lên tình yêu Tồ quồ c.

Nhồ ng trang Võ Quố ng chan chồ a mồ t tình yêu quê, và cùng là chan chồ a mồ t tình yêu Tồ quồ c. Nồ u nói có mồ t hàm loồ ng trồ tình và mồ t chồ t thồ nồ ng đầ mồ Võ Quố ng thì theo tôi chính là đầ c khồ i lên tồ đồ .

Hai nhân vồ t chính đi suồ t *Quê nồ i*, *Tồ ng sáng*, tham gia vào tồ t cồ các sồ cồ , gồ n nồ i các mồ ng khồ i hành đầ ng - đồ là hai cồ u bé có tên Cồ c và Cù Lao. Cồ hai đầ ng nhồ có hao hao hình bóng tác giồ . Giá trồ loồ n cầ a bồ truyồ n mà Võ Quố ng đã đầ n hồ t mồ i tâm loồ c, cùng kồ niồ m cồ mồ t thồ i trồ sồ ng hồ t mình vồ i quê hồ ng, khao khát đầ n vồ i cách mồ ng, chính là sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t này. Trong hìnhồ nh Cồ c và Cù Lao có sồ hiồ n diồ n, sồ hoá thân, sồ sồ ng đầ ng trồ loồ i cầ a tồ t cồ tuồ i thồ chúng ta, mồ i ngồ i có thồ có mồ t khuôn mồ t riêng không giồ ng nhau; nhồ ng ai loồ i chồ ng có ít nhiồ u cái ngồ nghĩnhồ y, cái tinh nghồ chồ y, cái ham say chồ i đùaồ y, cái khôn ranh hoồ c vồ ng đầ iồ y. Ai trong chúng ta loồ i chồ ng có mồ t tuồ i thồ tuy thiồ u nghèo hoồ c no đầ vồ vồ t chồ t và tinh thồ n có khác nhau, nhồ ng đầ u có cùng mồ t khao khát muồ n làm viồ c tồ t, muồ n đầ c khồ ng đầ nh vồ nhân cách, muồ n vồ n lên nhồ ng viồ c quá sồ c mình, muồ n nhanh chóng thành ngồ i loồ n, muồ n đầ c giao nhồ ng viồ c quan trồ ng...ồ Cồ c và Cù Lao quồ Võ Quố ng đã phát hiồ n đầ c mồ t cái gì thồ t nghiêm trang và hồ trồ ng, và cũng thồ t là đầ n hình cho cồ mồ t thồ hồ trồ thồ , trong cái vồ riêng ngồ nghĩnhồ , không loồ p loồ i cầ a nó.

Tồ sồ sồ ng cầ a hai nhân vồ t trong cồ nh quan mồ t miồ n quê khó quên đầ cồ y, tôi muồ n xồ pồ uê nồ i

và

Tồ ng sáng

cầ a Võ Quố ng vào trong mồ t văn mồ ch vồ i

Những ngày thơ u
của Nguyễn Hữu,
Gió đưa mùa
và
Hai đứa trẻ
của Thạch Lam,
Quê mẹ
của Thanh Tịnh,
Chân trời cũ
của Hoàng Dznh,
Mặt đám cưới
và
Chuyến ngò i hàng xóm
của Nam Cao,
Sống nhờ
của Minh Phú T, và
Cười
của Tô Hoài...

Bách sách viết về mặt thơ h tr th có thêm mặt ngày khai sinh n a là Cách mạng tháng Tám.

VÕ QUANG
Quê
Nội

Rõ ràng về i Quê n i, Tng sáng Võ Quang đã bổ sung thêm vào danh mục b o tàng văn ch ng hi n đ i mặt cái tên riêng là Hoà Ph c. Nếu không có Võ Quang, hoc n u Võ Quang không có Quê n i và Tng sáng thì Hoà Ph c s i n vào trong trăm ngàn tên thôn làng khác b t c n i đâu. Đã có mặt thôn V D, mặt làng Thi n V trong th Hàn M c T, Nguyễn Bính; có mặt làng Đông Xá hoc Vũ Đ i trong văn Ngô T t T, Nam Cao... Bây gi có thêm mặt Hoà Ph c, nh m t tên chung gi bao tò mò và ng ng v ng

cho lầ p lầ p các thầ hầ trầ , vầ mầ t miầ n quầ - quầ cầ a tuầ i thầ , quầ cầ a cách mầ ng.

Là tác giầ cầ a mầ t bầ truyầ n nầ i tiầ ng, Võ Quố ng còn là nhà thầ , vầ i nhiầ u bài thầ hay cho lầ a tuầ i nhầ .

Thầ Võ Quố ng là thầ giầ i cầ a con trầ và thầ giầ i cầ a hoa cầ , loài vầ t, qua cách nhìn con trầ .

Mầ t thầ giầ i vui ngầ , cái vui lao đầ ng, nầ y nầ , sinh sôi.

Anh đom đóm, mầ t đầ m sáng, mầ t sinh thầ phát sáng nhầ nhoi, đầ đầ chuyên cầ n “lên đầ đi gác”. Anh đi suầ t đầ , cho đầ n khi gà gáy sáng mầ i “tầ t đầ lầ ng” “lui vầ nghầ”.

Chầ chầ i tre cầ n mầ n quét đầ n khiầ n cho “nhà mát sáng, cầ trong ngoài, gió khoan thai, bay vào cầ a”.

Con bê lông vàng “đi qua vầ nầ t, nhìn sau nhìn trầ c, đi qua vầ nầ cà, đi vào đi ra, đi tìm mầ nó”. Bề “không thầ y mầ” mà “thầ y cái hoa nầ”.

Nó bầ cầ i gầ n

Nó đầ ngầ n ngầ n

Mũi kầ , hít hít

Tuầ i trầ chóng quên, và lầ i ham vui.

Gà mái hoa bằ ng nhiên trái chằ ng, đầ i nằ t. Hoá ra nó đang đi tìm . Khi đã có nó nằ m yên đầ p. Nó mang lầ i niằ m vui cho cầ nhà.

Ai đó? Mầ i vào. Mầ t hoầ t cầ nh thầ t vui, nhằ ng “nhân vầ t” đầ nhầ Thầ , Nai, Vầ c, Gió chầ a hầ quen nhau mà đầ y lòng hiầ u khách.

Biầ t bao thầ hầ ông bà nầ i ngoầ i, tầ ng ngầ i bên cháu trầ c nhằ ng trang tranh truyầ n *Mầ i vào* đầ cùng nhầ n điầ n mầ y vầ khách lầ sau ba tiầ ng gồ cầ a:

Cầ c, dầ c, dầ c

Thầ giầ i thiên nhiên trong *Ai dầ y sầ m*, mầ t buầ i sầ m vầ i vầ ng đông và đầ t trầ i, thầ t rầ ng rầ , tinh khô.

Mầ t mùa xuân vầ i “hoa cầ i li ti, đầ m vàng óng ánh, hoa mùi tím tím, nồn nuầ t hoa bầ u, hoa đầ t trầ ng phau, xanh lầ hoa đầ ”.

Mầ t mầ m non “mầ t lim dim” “nhìn qua kầ lá”, thầ y thầ giầ i chung quanh vầ n còn chìm trong yên lầ ng.

Chầ t mầ t tiầ ng chim kêu

Chíp chiu chiu, xuân đầ n!

Tiầ ng chim nhầ đánh thầ c cầ đầ t trầ i và trầ nh trầ ng thông báo cuầ c chuyầ n mùa.

Thế Võ Quố ng luôn hàm chầ a mắ t cái gì đầ t biế n trong bầ ng tầ nh, nầ y nầ , sinh sôi.

Võ Quố ng yêu hầ n nhiên và thầ m thiế t thầ giầ i hoa cầ và loài vầ t quanh ta. Ông thầ i vào chúng sầ sầ ng vui và làm cho các em cùng chúng ta vui cái vui cầ a sầ sầ ng bình thầ ã ng. Cầ nhầ vầ y ông góp phầ n làm giàu đầ i sầ ng tinh thầ n cầ a con ngầ ã i, bầ t đầ u tầ tuầ i thầ ; và giúp cho con ngầ ã i kéo dài sầ tầ i tầ n cầ a tuầ i thầ . Thế Võ Quố ng ít nói đầ u gì cao xa, to tát, trầ u tầ ã ng. Ông chầ nói nhầ ng chuyề n nhầ nhầ , bình thầ ã ng, vầ i giầ ng khiêm nhầ ã ng, nhiề u khi vui hóm, ngầ nghĩnh. Nhầ ng mầ c dù vầ y, hay chính vì vầ y, thầ ông lầ i rầ t giàu ý vầ giầo đầ c. Đó là chầ , theo tôi thầ t sầ là thành đầ t trong thầ cho lầ a tuầ i thầ cầ a Võ Quố ng.

Ý kiế n cầ a Võ Quố ng sau đây vầ thầ cho thiế u nhi cũng hoàn toàn phù hầ p vầ i thầ ông: "... vầ i nhầ ng mầ nh vầ i thông thầ ã ng nhà thầ có nhiề m vầ phầ i may thành nhầ ng bầ c thầ m đầ y đầ màu sầ c sinh đầ ng và tầ i vui. Keo vầ t có mắ t là vì nhầ ng hầ n chầ đó. Và trong keo vầ t đó, ngầ ã i làm thầ có cầ m giầc không phầ i cầ đầ c hầ t sầ c ra, mà có lúc phầ i cầ sầ c giầ m sầ c đi, làm nhầ lầ i, cầ cho thầ trầ ra và rầ hầ t nhầ ng hiề u biế t cầ ng kầ nh".

Gầ n bó vầ i tuầ i thầ , Võ Quố ng cũng đã dành hầ t tâm hầ n và tài năng cho nhầ ng thiên đầ ng thoầ i nhầ nhầ n và xinh xầ n, hầ n nhiên và đầ m đầ sầ sầ ng vui, làm gầ n bó đầ ã c nhu cầ u ham hiề u biế t và hầ ã ng vầ đầ u thiế n cầ a các lầ a tuầ i trầ .

Sau *Dầ mề phiề u lầ u ký* cầ a Tô Hoài, chúng ta thầ t sầ đầ ã c hầ ã ng mắ t niề m vui trầ thầ mà không hầ i hầ t hoầ c khiề n cầ ã ng trong mầ i truyề n cầ a Võ Quố ng.

Đó là chuyề n cầ a Rầ a muầ n đi đây đi đó, nhầ ng lầ i ngầ i đi, chầ ng phầ i vì bầ ã c chầ m mà vì lầ ã i biế ng, nên tìm cách bám vào vồ ngầ a, và thầ tầ t là phầ i vắ ng xuầ ng đầ ã ng, nhầ mắ t tai nầ n giao thông vầ i các mầ nh vầ trên lầ ng.

Đó là câu hầ i và lầ i giầ i vì sao lầ ng lầo Hầ lầ i có vầ n.

Đó là chuyề n vì sao mắ t Giầ c lầ i đầ hoe, Cút Lầ i luôn luôn chui lầ i, và Vầ ã n lầ i có tiề ng hú buầ n?

Toàn bầ thố giồ i đầ ng thoồ i cầ a Võ Quố ng chầ a đầ ng mầ t triồ t lý sồ ng, mầ t kinh nghiồ m sồ ng thồ t hầ n nhiề mà sâu xa. Đầ c đầ ng thoồ i cầ a Võ Quố ng ta nhồ càng đầ c chồ ng minh khồ năng tung hoành cầ a tồ ng tồ ng - đầ u mà chính tác giồ cũng đã tồ ng khồ ng đầ nh: “không có chồ nào giồ i là xa xôi, không có vồ n đầ giồ i là cao siêu mà truyồ n đầ ng thoồ i không vồ n tồ i đầ c”.

Nhồ ng trang Võ Quố ng, cầ văn và thố đầ u chan chầ a mầ t tình yêu thiên nhiên vồ i cây cồ , hoa trái, chim muông nồ i cầ nh sồ ng quanh ta; cùng là chan chầ a mầ t tình yêu quê, nồ i nhồ ng ngồ i thân yêu cùng sồ ng, nồ i chầ a đầ y nhồ ng kồ niồ m thồ i thồ u, nồ i ghi nhồ n tồ ng bầ c sồ trồ ng thành cầ a đầ i ngồ i.

Vồ n văn thiề u nhi cầ a ta hôm nay quồ có không ít ngồ i, thồ m chí còn rồ t đầ ng ngồ i. Nhồ ng nhìn vào tồ t cồ hồ i thồ y không có ai chuyên nhồ ông. Hồ còn làm nhiồ u vồ c khác. Có ngồ i chồ viồ t bầ ng tay trái. Còn ông, suồ t ngót 50 năm qua, ông chồ viồ t cho thiề u nhi.

Dành cầ mầ t đầ i ngồ i cho mầ t sồ nghiồ p vồ n đầ c xem là cao quý và thiề liề ng; cầ mầ t đầ i dành ra nhồ vồ y, nhồ ng có phồ i bầ t cầ ai cũng đầ n đầ c đích không? Và nồ u có đầ n đầ c đích, và là mầ t cái đích xa nhồ Võ Quố ng thì sồ chăm nom và bù đầ p cầ a ngồ i đầ i là thồ nào? Đó là câu hồ i không đầ trồ i, bầ i biồ t bao lý do chồ quan và khách quan, nó gây nên đầ phồ i là ít nhồ ng ngồ p ngồ ng, nồ n mầ i; hồ c sồ bầ cuồ c giồ a chồ ng, sồ đi tìm nhồ ng ngồ đầ ng khác...

Còn ông, là Võ Quố ng, ông đã đầ t khoát chồ n nó cách đầ hầ n 50 năm, khi ông tồ Khu Năm tồ p kồ t ra Bầ c; vồ i mầ t đầ t khoát sồ ng hầ t mình, thồ t hầ t mình cho tuồ i thồ .

Cuồ c sồ ng hôm nay ngồ i ngồ i, nhà nhà đầ ng lo xoá đỏi giồ m nghề, và không ít ngồ i đầ ng quyồ t liồ t sẵn tìm sồ giàu có. Giàu có đầ c đo bầ ng đầ a vồ xã hồ i, bầ ng tiồ n cầ a, nhà đầ t, tiồ n nghi... Còn cái giàu có bên trong tâm hầ n thì quồ là khó tìm hầ n, vì không đầ mồ y ai đầ tâm đi tìm. Và ngồ i mong muồ n cho sồ giàu có đó, ngồ i gồ p hầ n làm nên sồ giàu có đó, mầ t cách cầ n mầ n, lồ ng lồ , kồ khu, suồ t bao nhiêu năm, bầ ng cái nghồ chồ ng mồ y khi chồ m đầ c vào sồ giàu có là nghồ vắ n, trong ý nghĩa chân chính cầ a nó, lồ p ngồ i đó thồ i nào cũng hiồ m. Chồ đầ ta quồ có sồ chăm sóc đầ bầ t đầ sồ hiồ m hoi, nhồ ng đầ u đầ đã hầ t đầ c nhồ ng bùi ngùi trong cầ nh quan chung, và trong không ít tâm trồ ng, vì nhiồ u lý do đã đầ c nói, hồ c còn chầ a đầ c nói đầ n.

Võ Quố ng ra đi trong lố ng lố đã 3 năm; sau khi đã đố lố i cho đố i mố t tình yêu con trố hố t mình và trố n đố i; và vố i tình yêu đó, ông đã đố lố i cho nhiố u thố hố trố bao hành lý tinh thố n quý giá, nó làm giàu có tâm hố n mố i con ngố i. Võ Quố ng đã chăm chút biố t bao nhiêu cho cái phố n số ng bên trong ý cầ a con ngố i ngay tố tuố i thố . Và ông còn nhố c nhố ta khi đã đi qua tuố i thố , càng cầ n biố t chăm chút hố n, nhân hố u hố n, vố i tố t cầ nhố ng gì thân thiố t, cầ nhố ng gì còn xa lố , hoố c ngang trái trong vố n hành đố y vố t vố cầ a cuố c đố i, cầ trong số tố quên mình đi vì niố m vui và hố nh phúc cầ a ngố i khác./.

GS. Phong Lê

